

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

Explicit prologus. [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

De aduentu domini

Incipit legenda sanctorū que lōbar
dica nominatur historia. Et primo de
festiuitatibus que occurrūt infra tps
renouationis quod rēpēntat eccle
sia ab aduētū vsqz ad natiuitatē dñi.
De aduentu domini. Legēda. i. A

Aduentus dñi per quatuor septima
nas agitur. ad significandū q̄ qua
druplex est aduētus. scz in carnē. in
mentem. in mortē. et ad iudiciū.
Ultima autē septimana vix finit. qz
sanctorū glia q̄ dabitur in vltio ad
uentu nunq̄ terminabit. Hinc est etiā q̄ primū re
spōsōriū prime dñice aduētus. cōputatō glia patri
quatuor versus cōtinet. vt predictos quatuor ad
uētus designet. Quis autē cuiuslibet magis cōueniat
prudens lector attendat. Licet autē quadruplex sit
aduētus. tñ ecclia specialiter de duplici. scz i carnē
et ad iudiciū videt memorias facere. sicut in officio
ipius tēporis patet. Hinc est etiā q̄ ieiuniū aduen
tus partim est exultatiōis. et partim meroris. Nā
ratione aduentus in carnē dicit ieiuniū exultati
ōnis. rōne aduētus ad iudiciū dicit ieiuniū mero
ris. Et ad hoc inuendū ecclia cantat tūc quedā
cāntica leticie. et hoc. ppter aduētū misericōdie et exul
tatiōis. quedā vero de poit. et hoc. ppter aduētū
seuere iusticie et meroris. **¶** Circa aduētū igit
in carnē tria videri pnt. scz adueniēdi oportunitas
et aduētus necessitas. et vtilitas. Oportunitas ad
ueniēdi attendit primō ex pte hominis qui primo in
lege nature conuictus fuit de defectu cognitionis
diuine. Un̄ et tunc in pessimos errores ydolatrie
cecidit. et ideo coactus est clamare et dicere. Illu
mina oculos meos etc. Deinde venit lex iubens. in
qua cōuictus est de impotētia. cū prius clamaret.
nō deest q̄ impleat. sed qui iubeat. Ibi em̄ est solū
modo eruditus. sed nō a peccato liberatus. nec p
aliquā gratiā ad bonū adiutus. et ideo coact⁹ est
clamare ac dicere. Nō deest qui iubeat. sed qui im
pleat. Oportune igit filius dei aduenit. qñ homo
de ignorātia et impotētia cōuictus fuit. ne si forte
ante venisset homo suis meritis salutē ascriberet.
et ideo medicine gratus nō esset. Scdo ex pte tem
poris qñ venit in plenitudine temporis. Gal. viij.
At vbi venit plenitudo tps. Aug⁹. Multi dicunt
quare non ante venit rps quia nondum venerat
plenitudo tēporis. moderatē illo p̄ quē facta sunt
om̄ia tpa. Deniqz vbi venit plenitudo tps. venit

ille qui nos liberauit a tpe. Liberati autē a tpe ven
turi sumus ad illā eternitatem vbi nullū est tēpus.
Tercio ex pte vulneris. et morbi vniuersalis. Quā
em̄ morb⁹ erat vniuersalis. oportunū fuit vniuer
salē exhiberi medicinā. Un̄ dicit aug⁹. q̄ tunc ma
gnus venit medicus qñ per totū mundū. magnus
iacebat egrotus. Un̄ ecclia in. vij. antiphonis que
cantant ante natiuitatē dñi ostēdit multiplicitatē
sui morbi. et ad quēlibet petit remediū medici.
Ante siquidē aduētū filij dei i carnē eram⁹ igno
rantes siue ceci penis ererim⁹ obligati serui oya
boli. mala peccati p̄suetudine vincti. tenebris obuo
luti. exules a patria. et expulsi. ideoqz indigebam⁹
doctore. redēptore. liberatore. eductore. allūatore
et saluatore. Quia igit ignorātes eram⁹. ideo ab ip̄o
doceri indigebam⁹. Et ideo statim i prima antiph.
clamam⁹. O sapiētia q̄ ex ore altissimi etc. veni ad
docendū nos viā prudentie. Sed parū p̄desit si
doceremur et non redimeremur. et ideo ab ip̄o re
demi postulamus cū in scda clamam⁹. O adonay
et dux etc. veni ad redimēdū nos i b:achio cxtēto.
Sed qd̄ p̄desit si essem⁹ docti et redēpti. si adhuc
post redēptionē detineremur captiui. et ideo libe
rari petim⁹ cū in tertia clamam⁹. O radix yesse etc.
veni ad liberandū nos iā noli tardare. S3 qd̄ p̄o
desit captiuis si essēt redēpti et liberati. sed tñ non
dū essent ab oī vinculo absoluti. vt scz sue potesta
tis essent. et libere quo vellēt ire possent. parū igit
p̄desit si nos redemisset et liberasset. si tñ adhuc
vinctos teneret. et ideo ab oibus peccati vinculis
educi petim⁹ cū in quarta clamam⁹. O clavis da.
etc. veni et educ vinctos etc. Sed qz illi q̄ diu fuerūt
in carcere habēt oculos tenebratos. nec clare vide
re possūt. ideo post absolutionē a carcere restat nos
esse illuminādos vt videamus quō ire debeamus
et ideo i quinta clamamus. O om̄es splendor lucis
etc. veni et illumina sedētes i tenebris etc. Sed si es
semus docti redēpti et ab inimicis penit⁹ liberati
et illuminati. qd̄ valeret nisi deberemus saluari.
et ideo in duabus sequētibz saluari petimus cus
dicimus. O rex gentiū etc. veni et salua etc. Item.
O emanuel etc. veni ad saluandū nos dñe deus.
In prima autē petim⁹ salutē gentiū. vñ dicit. O rex
gentiū. In scda salutē iudeorū quibus deus dede
rat legem. Unde dicitur. O emanuel dux et legisfer
noster. **¶** Utilitas autē aduētus xpi a diuersis
sanctis diuersimode assignatur. Ipse nanqz deus
sicut ps luc. iij. ppter septē vtilitates se venisse et
missum esse restat dicēs. Spiritus dñi sup me etc.
vbi per ordinē dicit se missum esse. ad pauperū cō
a iij

De aduentu domini

so:ationem ad contritorū sanationē. ad captiuoz liberationē. ad indoctorū illuminationē. ad peccatorū remissionē. ad totius humani generis redemptionem. ad meritorū retributionem. Aug⁹. aut ponit tres vtilitates aduentus xpi dicēs. In seculo isto maligno quid abundat nisi nasci. laborare. et mori? Hec sunt marcionia regionis ostre. et ad tales merces mercator ille descendit. Et quia omnis mercator dat et accipit. dat qd̄ habet et accipit quod non habet. xps in ista mercatura dedit et accepit. Accipit quod hic abundat. scz nasci. laborare. et mori. dedit renasci resurgere. et in eternus regnare. Idē. Venit ad nos celestis negociator: accipere cōtumeliam. et dare bonorē. subire mortē et dare vitā. baurire ignominia et dare gl'am. Gregorius aut ponit quatuor vtilitates siue causas sui aduentus dicēs. **S**tudebant om̄s supbi de adam stirpe p̄geniti. p̄spera vite p̄ntis appetere aduersa deuitare. opprobria fugere. gl'ias appetere. Venit inter eos incarnat⁹ dñs aduersa appetēs. p̄spera spernēs. opprobria amplectēs. gl'iam fugiēs. Idē Xps expectat⁹ veit. veniēs noua docuit. docēs noua mirabilia exercuit mira faciēs praua tollebant. **B**er. quoq; alias poir dicēs. Tripla morbo miserabiliter laboram⁹. nā et faciles sum⁹ ad seducendū debiles ad opandū. et fragiles ad resistendū. **S**i discernere volum⁹ inter bonū et malū decipimur. **S**i temptamus facere bonū deficimus. **S**i conamur resistere malo superamur. **N**ecessarius est p̄ inde saluatoris aduentus. vt in nobis p̄ fidē habitās illuminet cecitate n̄ram et nobiscū manens adiuet infirmitatē nostrā. et p̄ nobis stans fragilitatē nostras p̄tegat et ppugnet. **H**ec ber. **C**irca scōm aduentū scz ad iudiciū duo videnda sunt. scz antecedentia iudiciū. et cōcomitāria. Antecedentia sunt tria. scz signa terribilia. antichristi fallacia. et ignis vehementia: Signa aut terribilia p̄cedentia iudiciū ponunt. v. **L**uce. xxi. Erūt signa in sole et luna et stellis. et in terris pressura gentiū p̄ confusione sonitus maris et fluctuū. **T**ria signa prima deterrimant. apoc. vi. Sol factus est niger tanq̄ sacculus cinis. et luna facta est sicut sanguis et stelle celi ceciderūt sup terras. Sol igit̄ dicit̄ obscurari vel q̄rtum ad sui luminis priuationē. vt patrefamilias idest hoīe moriente quasi lugere videat. v. q̄rtum ad maioris lucis. idest claritatis xpi supuentionez. vel q̄rtum ad metaboicā locutionem. quia scōm aug. **T**ā seuera erit vindicta diuina q̄ etiā ipas sol respicere nō audebit. vel q̄rtum ad mysticam significationem. qz sol iusticie xps tunc obscuratus erit.

quia nullus ipm cōfiteri audebit. **C**eli aut dicitur hic acreum. et stelle vocant̄ assub que habent similitudinē stellarū. et dicuntur stelle cadere de celo scōm vulgi opinionē quādo assub descendit. Unde et scriptura cōformat se cōmuni mō loquēdi. **T**unc etiā maxime fiet talis impressio. qz ignea qualitas abundabit. et hec faciet dñs ad terroz peccatorū **U**el stelle dicunt̄ cadere. quia igneas comas emit tent. vel quia multi qui videbant̄ stelle de ecclesia cadent. vel quia retrahēt lumē suū vt minime videant. **D**e quarto signo qd̄ erit p̄ssura in terris. legit̄ math. xxiiij. **E**rit tūc tribulatio qualis nunq̄ fuit ab inicio mūdi etc. **Q**uirtū signū scz cōfusione maris qd̄az existimāt esse q̄ mare cū magno fragore peribit a pristina qualitate. scōm illud apoc. xxi. **E**t mare iā nō est. **U**el scōm alios ille sonitus erit qm̄ nō sūt murmurē magno. xl. cubitis sup mōtes eleuabit et postea deprimet. **U**t ad litterā scōm greg tūc fiet noua et maudita maris et fluctuū perturbatio. **H**ieronim⁹ aut in annalibus hebreoz inuenit xv. signa p̄cedentia iudiciū. **S**z vtrū cōtinue futura sūt interpolatim non exp̄ssit. **P**rima die eriget se mare. xl. cubitis sup altitudinē v. vtrūq; stāo in loco suo quasi murus. **S**ecunda die tūc descendet. vt vix videri possit. **T**ercia die marine belue apparētes sup mare dabunt mugitus vsq; ad celū. et earum mugitus solus de⁹ intelliget. **Q**uarta die ardebit mare et aqua. **Q**uinta arbores et herbe dabūt rozē sanguineū. **I**n hac etiam quinta die vt aliqui asserūt oīa volatilia celi cōgregabunt̄ in cāpis vnum qd̄q; genus in ordine suo. nō gustātia nec bibētia. sed vicinū aduentū iudicis formidātia. **S**exta ruēt edificia. **I**n hac etiā sexta die vt dicit̄ fulmia ignea surgent ab occasu solis cōtra faciē firmamētī vsq; ad ortū cōcurrentia. **S**eptima petre adinuicē collident et in quatuor partes scindent et vnaqueq; pars vt dicit̄ collidet alterā. nescietq; homo sonus illum sed tantū deus. **O**ctaua fiet generalis terre motus qui adeo erit magnus vt dicit̄ qz nullus homo. nullū animal stare poterit. sed ad solū omnia p̄sternent. **N**ona equabit̄ terra et oēs montes et colles in pulcre redigent. **D**ecima eribūt hoīes de cauernis et ibūt velut amentes. nec mutuo sibi loqui poterūt. **U**ndecima surgent ossa mortuoz et stabunt sup sepul. bza. oīa cū sepulchra ab ortu solis vsq; ad occasus solis ap̄ientur vt inde mortui exire valeāt. **D**uodecima cadent stelle. omnia etiā sydera errātia et stationaria spargēt ex se igneas comas et itez tūc valde generabunt̄ assub. **I**n hac etiam die dicit̄ qz om̄ia aīalia venient ad campos

De aduentu domini

inglentia nec gustantia nec bibentia. Tredecima morient viuentes vt cū mortuis resurgāt. Quarta decima ardebit celū et terra. Quintadecima fiet nouū celū et terra noua et resurgent om̄s. **E** Scdm qđ precedet iudiciū erit anti xp̄i fallacia. Ip̄e em̄ oēs decipere conabit quatuor modis. Pri mo p̄ calidā suasionē siue scripturarū fallaz expositiōnes. nitef em̄ suadere. et ex scriptura firmare se esse mess̄ā in lege promissum. vnde et leges xp̄i destruet et suā statuet. psal. Constitue dñe legis rōrem sup eos ꝛc. glo. idest anti xp̄i legis prauē latōrem. Dañ. xi. Et dabūt abominationē ꝛ desolationē templi. Glo. Anti xp̄s in templo dei sedebit quasi deus vt legem dei auferat. Secūdo per miraculōū opationē. ij. r̄hel. ij. Cuius aduentus erit scdm opationē: sathane in oibus verbis et signis. ꝛ pdigys ꝛ mēdacijs. apoc. xiiij. fecit signa vt etiā ignem faceret de celo in terram descendere. Glo. Ur apostolus datus est spūs sanctus in specie ignis et illi dabūt spūm malignū in specie ignis. Tercio per donōrū largitiōnē. Dañ. xiiij. Dabit eis potestatem in multis et terram diuidet gratuitu. Glo. Anti xp̄s deceptis dona multa dabit. et terras suo exercitū diuidet. Quorū in suo terrore subiugare nō poterit auaricia subiugabit. Quarto per tormētōrū illationē. Dañ. viij. Supra qđ credi potest vni uersa vastabit. Item gre g. loquens de antichristo Robustos quippe interficit. cum eos qui mente in uicti sunt corporaliter vincit. **T**erciu qđ precedet iudiciū erit ignis v̄bementia. qui quidē prece det faciē iudicis. Illū em̄ ignes emittet deus. Pri mo p̄pter mūdi inuouationē purgabit ei et renouabit oīa elemēta. Unde et ad instar aque diluuij xv. cubitis montibus altio: erit. sicut dicit in histo. scolastica. quia opera hominū tantū ascendere poterāt. Scdo p̄pter hominū purgationē. quia illis qui tūc viui reperient erit loco purgatorij. Tercio p̄pter maiorez dānatorū cruciationē. Quarto pro p̄ter maiorem sanctorū illuminationē. **N**am scdm basilū deus facta mundi purgatione diuidet calorem a splēdore et totū calorem mittet ad regionē dānatorū vt amplius crucient. et totū splēdore ad regionē beatorū vt amplius iocūdent. **C**ō comitantia aut iudiciū erunt plura. Primū est disceptatio iudicis. Iudex em̄ in vallē iosaphat descendet. et bonos et malos iudicabit. bonos a dextris et malos a sinistris statuet. Et credēdū est in loco eminenti eū esse futurū vnde ceteri poterunt eum videre. Nec intelligendum est qđ omnes intra illā valliculam p̄cludant. quia hoc esset puerile. vt

dicit Hiero. sed qđ erunt ibi et in locis circumiacentibus. In parua aut terra innumerabilia milia hominū esse possunt. maxime qđ constringunt. Et si necesse fuerit electi erunt in aere corpore agilitate damnati vero etiā esse poterūt diuina suspendēte virtute. Et tunc iudex cū malis disceptabit et eos pro operib⁹ misericordie que nō habuerūt obiurgabit. et tunc om̄s sup se plangent. scdm quod ostendit Criso. sup math. dicēs. Plangent se iudei vidētes viuēte et viuificantem. quē quasi hominē mortuū existimabant. et cū iacentes se de corpore vulnerato scelus suū denegare nō poterūt. Plangent se et gētiles qđ varijs disputatiōibus p̄boꝝ decepti irrationabilē stultitiā putauerūt esse deū colere crucifixū. Plangēt se xp̄iani peccatores. qui magis dilexerunt mundum qđ deum vel xp̄m. Plangent se heretici. qui purū hominē crucifixū dixerunt. cum videant ip̄m esse iudicē in quē compunxerūt iudei. Plangēt se oēs tribus terre. qđ nec resistendi virtus est contra eus. nec fugiendi facultas ante faciē eius est. nec p̄nic locus. nec satisfactionis tēpus. ex angustia ei omniū rerū nil eis remanet p̄ter lucrū. **S**cdm est differentia ordinis. nā sicut dicit gre g. in iudicio quatuor erūt ordines. duo ex pte reproboꝝ. et duo ex pte electoꝝ. Alij em̄ iudicant et pereūt. sicut hi quib⁹ dicit Esuriui et non dedistis mibi māducare ꝛc. Alij vero nō iudicant et pereunt. sicut hi de quibus dicit. Qui non crediderit ias iudicatus est. qđ nec iudicis verba p̄cipiunt qui eius fidem nec verbo tenus seruare voluerūt. Alij iudicant et regnant sicut hi quib⁹ dicit. Esuriui et dedistis mibi māducare ꝛc. Alij nō iudicant et regnant sicut viri p̄fecti. qui alios iudicabunt. non qđ suam ferant. qđ hoc solius iudicis est. sed dicant iudicare. idest iudicanti assistere. Et illa assistentia erit primo ad scōꝝ bonoꝝ. Magnus em̄ bonoꝝ erit cū iudicē sessionē habere. Juxta quod promisit dñs math. xix. dicēs. Sedebitis sup sedes ꝛc. Scdo a sentencie cōfirmationē. sententias em̄ iudicis approbabit. sicut aliquādo illi qui iudicanti assistunt eius sententiā approbant. et ad ip̄m approbandā subscribūt. psal. Ur faciant in eis iu. ꝛc. Tercio ad maloꝝ cōdemnationē. quos quidem cōdemnabit ex vite sue cōparatiōe. **T**erciu est insignia passionis. scz crux clauis et cicatrices in corpore. hec em̄ erūt primo in ostēsiōnē sue gloriose victorie. et ideo in excellentia glorie apparebunt. Unde Criso. sup math. Crux et cicatrices radijs solis erūt lucidiores. Idem. Considera quāta sit virtus crucis. sol obscurabit. et luna non dabit

De aduentu domini

lumen suum vt discat quantū crux luna lucidior et
solaris pclarior est. Secūdo in ostensionē sue misericōdie
vt ex hoc ostendat q̄ misericōditer boni sunt saluati.
Tercio in ostensionē sue iustitię. vt ex hoc ostē
datur q̄ iustissime rep:obi sunt dāpnari. q̄a sc̄z tū
preciū sui sanguinis contēpserūt. Unde in hec ver
ba eis exp:obabit. vt dicit crisō. sup marb. dicens.
Ego ppter vos homo factus sum. ppter vos ali
gatus sum et delusus et cesus et crucifixus. vbi est
tantarū iniuriarū mearū fructus? Ecce preciū san
guinis mei qd̄ dedi. p redēptiōe animarū vestrarū
vbi est seruitus vestra quā michi. p p̄cio sanguinis
mei dedistis? Ego sup gloriā meam vos habui. cuz
essem deus apparēs homo. et vil. orem oībus me
rebus vestris fecistis. Nam oēm rem vilissimā ter
re amplius dilexistis q̄ iustitiā meam et fidē. Hec
crisō. ¶ Quartū est seueritas iudicijs. Non
em̄ flectet timore q: om̄ipotēs est. Crisō. Nō resi
stendi virtus est cōtra eū nec fugiendi facultas etc.
Nec munere poterit corrūpi. q: ditissim⁹ est. Beñ.
Veniēs veniet dies illa i qua plus valebūt mūda
corda q̄ astuta vba. psciētia bona q̄ marsupia ple
na. Ille ei est qui nō fallēt verbis. nec flectet donis
Jrē aug⁹. Expectat dies iudicij. et aderit ille equis
simus iudex q̄ nullius poterit psonā accipit. cuius
palaciū auro et argento nullus ep̄s vel abbas vel
comes corrūpere poterit. Nec odio q: optim⁹ est.
In eū em̄ q: optimus est oīum cadere nō p̄t. Sap
xi. Nichil odisti eorū que fecisti. Nec amore q: iustis
simus est. Un̄ etiam fratres suos idest falsos xp̄ia
nos nō liberabit. psal. frater nō redimet. Ne cer
rore q: sapiētissimus est. Leo papa. Ista est sciētia
summi iudicis. ¶ Iste est tremendus aspectus. cui
perfidū est omne solidū. et apertū omne secretum
cui obscura clarent. muta respōdent. silentiū confi
retur. et sine voce mens loquitur. Et ideo cū eius
sapientia sit talis et tanta. contra ip̄ius sapientiā
nil valebūt allegatiōes aduocatorum. nec sophis
mata p̄horū. nec p̄clarissima eloquia oratorū. nec
astute versutoꝝ. De q̄bus quarto sic dicit hiero.
Quān̄ illic cingues et muti feliciores loquacib⁹
erunt quo ad primū. quanti pastores p̄bis. quo ad
secūm. quanti rustici oratoribus. quo ad terciū. quā
ti ebetes argucijs p̄ferendi sunt diceronis. quo ad
quartū. ¶ Quintum est accusator horribilis.
Tres em̄ tunc accusatores contra peccatōrē stabūt
Primus est dyabolus q̄ tūc accusabit. Aug⁹. Pre
stō tūc erit dyabolus recitans verba p̄fectionis
nostre. et obijctēs nobis quecūq; fecimus. et i quo
loco et in qua hora peccauimus. et quid boni face

retūc debuius. dicitur est em̄ ille aduersarius
Equissime iudex iudica istum meū esse ob culpam
qui tuus esse noluit per gratiā. Tuus est p naturā.
meus per miseriā. tuus ob passiōē. meus ob sua
fionē. tibi in obediēs. michi. obediens. a te accepit
immortalitatis stolā. a me accepit hanc p̄nosam
qua indutus est ronicā. Tuā vestē d. misit. et mea
huc venit. Equissime iudex iudica illum meus esse
et mecus damnandū esse. Deu beu poterit ne talis
aperire os qui talis inuenit. vt iuste cū dyabolo de
purerur. Hec aug⁹. Sc̄s accusator erit proprium
scelus. peccata em̄. p̄pria vnumquēq; accusabunt.
Sap. iij. Uolent in cogitatione peccatorū suozū
timidi et transducent illos ex aduerso. iniquitates
eorū. Beñ. Tūc loquētia simul eius opera dicent.
Tu nos egisti opera tua sumus. nō te deseremus
sed semp tecum crimus. et tecum ad iudiciū perge
mus. Mult. sc̄z et multiplicibus criminibus cū ac
cusabunt. Tercius accusator erit totus mundus.
Greg. Si queris quis te accusabit. dico totus mū
dus. Offensio em̄ creatori offenditur totus mū
dus. Crisō. sup marb. In illo die nichil est quod respon
deamus. vbi celum et terra. aqua sol et luna. dies
et noctes. et totus mundus stabunt ante deum ad
uertus nos in testimoniū peccatoꝝ nostrozum et si
omnia tacerent. ipse tamē cogitationes nostre et
opera specialiter stabunt aduersum nos ante deū
nos fortiter accusantes. ¶ Sextū est testis in
fallibilis. Tres em̄ testes tūc aduersum se habebit
peccator. Unum supra se habebit peccatōr. scilicet
deum qui erit iudex et testis. Dicemi. xxix. Ego
sum iudex et testis dicit d̄s. Alium intra se scilicet
consciētiam. Aug⁹. Quisquis futurū iudicē timeo
presentē consciētia corrige. Sermo em̄ tue cause
testimoniū est consciētie tue. Terciu iuxta se scilicet
propriū angelum ad custodiā deputatū. qui tanq̄
consciūs omniū que fecit. contra eum testimoniū
perhibebit. Job. xx. Reuelabunt celi. idest angeli
iniquitatē eius. ¶ Septimū est artatio peccatoris
de hoc sic dicit greḡ. O q̄ auguste erūt tunc vie re
probis. superius erit iudex iratus. inferius horrē
dū chaos. a dextris peccata acūsantia. a sinistris
infinita demonia ad supplicii trabentia. intus cō
sciētia vrens. foris mundus ardens. Miser peccōr
sic de p̄bensus quo fugiet? Latere erit impossibile
apparere in d̄. lerabile. ¶ Octauū est sentētia irre
uocabilis. Illa em̄ sentētia nunq̄ poterit reuocari
nec ab illa poterit appellari. Triplici em̄ de causa
appellatio in causis iudicialibus nō recipit. Pri
mo p̄pter iudicis excellentiam. Unde a rege se

rente sententiā appellari in regno suo non potest. quia in regno suo nullū supra se habet. Similiter nec ab imperatore vel papa potest appellari. Scđo ppter criminis euidentiā quia quādo crimen notoriū est. non potest appellari. Tercio ppter rem non differendam. quia res nō recipit dilationē. qz forte ex dilatione detrimentum pateret. Similiter ppter hanc triplicē rationē ab illa sententiā non poterit appellari. Primo propter iudicis excellētiam. quia iudex ille nullus supra se habet. sed ipse omnes excedit eternitate. dignitate et potestate. Unde ab imperatore vel papa posset aliquomō appellari ad deū. a deo autē ad nullū licet. qz supra se nullū habet. Scđo ppter criminis euidentiā Omnia enī scelera et crimina reproborū ididez nota erunt et manifesta. Hiero. Aderit illa dies in qua facta nostra quasi i quādā tabula picta demōstrabunt. Tercio ppter rem non deferendā nichil enī qđ ibi agit dilationē patitur. sed oīa in momēto in ictu oculi peraguntur.

De sancto andrea

ii A

Andreas interpretatur decorus vel respōdēs vel virilis. ab amor, qđ est vir. vel dicitur andreas quasi ātropos id est homo. ab ana qđ est sursum et tropos qđ est cōuersio. quasi sursum ad celestia conuersus et ad suum creatore ē erectus. fuit ergo decorus i vita. respōdēs in sapiēti doctrina. virilis in pena. et antropos in glia. Ei⁹ passionem p̄sbiteri et dyaconis achape seu asye sicut oculis viderant conscripserunt. B

Andreas et quidam alij discipuli tribus vicibus a dño sunt vocati. Primo enī vocauit eos ad sui notitiā sicut quādo stāte andrea die quadā cum iohē magistro suo et alio condiscipulo audiuit a iohē. Ecce agnus dei etc. Et statim cum alio discipulo venit et vidit vbi manebat iohē et manserunt apud illum die illo. Inueniensqz andreas fratrem suum symonem adduxit illū ad ih̄m. Sequenti autē die ad piscationis opera redierunt. Postmodū scđo vocauit eos ad sui familiaritates sicut cum die quadā turbis irruentibus ad ih̄sum iuxta stagnum genasareth qđ dicitur mare galilee nauim intrauit simonis et andree. et capta multitudine magna pisciū vocatisqz iacobo et iohāne qui erant in alia naui secuti sunt eum et iterū ad ppria redierūt. Sed postea tercio et vltimo vocauit eos ad sui discipulatum. sicut ambulante ih̄esu iuxta idem litus. vocauit eos de piscatione dicens. Venite post me faciam vos fieri etc. Qui relictis oibus secuti sunt eum. eiqz semp postmodū adhaeserunt. nec vltra ad ppria redierunt. Nichilominus tamē vocauit andream et quosdam de suis discipulis ad ap̄latum. De qua vocacione dicit mar. iij. Vocauit ad se quos voluit ipse. et venerunt ad eū et fecit vt essent duodecim cum eo. **C** Post ascensionem domini diuisis apostolis andreas apud scythiam. martheus apud murgundias predicauit. Vri autē illi predicationē marthei penitus respūctes ei oculos eruerunt. et vincitū incarcerationū. post paucos dies occidere eū disponentes. Interea angelus domini sancto andree apparuit. et murgundia ad sanctū martheū ire p̄cepit. Quo respondēte se viam nescire. iussit vt ad ripā maris iret. et ad primam nauē quaz inueniret intraret. Qui velotius iussa complēs ad urbem predictā venit angelo duce. et prospero vento flante. et inuēto aperto carcere sancti marthei eoqz viso fleuit plurimū et orauit. Tūc dñs martheo reddidit beneficiū duoz luminū quibus eū priuauerat neqcia peccatorū. Marthe⁹ autē ab inde recessit et antiochiam venit. Andrea vero murgundia remanente irati illi de euasione sancti marthei andrea app̄hendunt. et p plateas ligatis manibus pertrahūt. Cūqz eius sanguis efflueret. p eis orauit et ad christū eos sue orōne cōuertit. inde in achayā p̄fiscēs. Docuitē quod dicitur de huiusmodi oratione marthei et restitutiōe duoz luminū per andream non puro dignum fidei ne in tanto euāgelista minoratio infima denotet. quasi sibi nō potuerit obtinere qđ andreas ei tam facile impetrauit. **A** Quidam iuuenis nobilis duz

inuitis parētibus apostolo adhaesisset. parētes ei⁹
domū in qua morabatur cum apostolo succēderūt
Lunq; iam in altū flamma succrederet. puer acce-
pta ampulla super ignē sparsit. et statim ignem ex-
tinxit. Illis autē dicentibus filius noster magus ef-
fectus est. dum per scalas vellent ascendere adeo
sunt excecati. vt ipas scalas penitus non viderent
Tunc quidā exclamans ait. Ut quid vos stulto la-
bore consumitis. deus pugnat pro eis. Et vos non
videtis? Cessate iam ne in vos ira dei descendat.
Multi ergo videntes dño crediderunt. Parētes
vero eius post quinquaginta dies mortui i vno mo-
numēto sunt positi. Quaedam mulier cuidam homi-
cide coniuncta. cum parere non posset fori sue di-
xit. Vade et pro me dyanam dñam nostrā inuoca.
Cui inuocanti ait dyabolus. Cur me inuocas cum
tibi pdesse non possim? Sed vade ad andrea apo-
stolū qui sororem tuā poterit adiuuare. Ad quē cū
iussit. et apostolū ad sorores periclitantē duxisset
dixit ei apostolus. Recte hoc patris quia male nu-
psisti. do' ose cōcepisti. et demones cōsuluisti. Sed
tamen penitere et in xpm crede et puerum proijce
Qua credente abortiuū protulit. et dolor recessit.

¶ Senex quidam nomine nicolaus adijt a-
postolum dicens. Domine ecce. lxx. anni vite mee
sunt in quibus semp luxurie deseruiui. Accepi autē
aliquando euangeliū orans deus vt michi amodo
continentiā largiret. Sed in ipso peccato inuetera-
tus. et a mala cōcupiscentia illectus statim ad op⁹
solitū reuertebat. Quadam igitur vice cōcupiscentia
inflāmatu oblitus euangeliū quod sup me pesue-
ram ad lupanar iui. Satimq; meretrix dixit michi
Egredere senex. egredere. quia angelus dei es tu
ne me cōringas neq; huc accedere psumas. video
em sup te mirabilia. Stupefact⁹ ad verba meretri-
cis recolui q; mecum euangeliū detulissem. Tunc
igitur sancte dei p salute mea tua pia oratio interce-
dat. Audiens hoc beatus andreas flere cepit. et a
tercia vsq; ad nonā orauit. et surgens noluit come-
dere. sed ait. Non comedā donec sciam si dñs mise-
rebitur huius senis. Lunq; diebus quinq; ieiunas-
set. venit vox ad andrea dicens. obrines andrea pro
sene. sed sicut per ieiuniū macerasti te. sic se et ipse
affligat ieiunijs vt saluetur. Sicq; fecit et sex men-
sibus pane et aqua ieiunauit. et postmodū plenus
bonis operibus i pace requiuit. Venit igitur vox ad
andrea dicens. Per orationem tuam nicolaus quē
perdideram acquisiui. **¶** Quidā iuuenis xpianus
secretius sanc'o andree dixit. Mater mea pulchrū
me videns de opere illicito temptauit. cui dū nul-

latus assentirem iudicem adijt. volens in me cri-
men tantē nequicie retorquere. Sed ora pro me
ne moriar tam iniuste. nā et accusatus penitus reti-
cebo mallēs vitā perdere. q; matrem meā ita tur-
piter infamare. Iuuenis igitur ad iudiciū vocat et
illuc eū andreas psequit. Accusat pstanter mater
filiū q; se voluerit violare. Interrogatus pluries
iuuenis an res taliter se haberet. nichil penitus re-
spondebat. Tunc andreas matri dixit. Crudelissi-
ma feminariū que per tuā libidinē vnicū filium tuū
vis perimere. Tunc illa preposito dixit. Domine
huic homini filius meus adhaesit postq; hoc agere
voluit sed nequiuit. Iratus itad iudex iussit pue-
rum in saccum linitum pice et bitumine mitti. et in
flumine proijci. andreas vero in carcere referuari
donec excogitaret suppliciu quo periret. Sed orā-
te andrea tonitruum horribile omnes terruit. et
terre motus ingens cunctos prostrauit. et mulier a
fulmine percussa et arefacta corruit. Orantibus autē
ceteris aplm ne perirent. orauit pro eis omnia ces-
sauerūt. Tunc prepositus credidit et domus eius
tota? Cum autē esset apls in ciuitate nicea dixerūt
ei ciues q; extra ciuitatem secus viam septem de-
mones erant qui ptererentes homines occidebāt
Quibus ad iussus apli ante populū in specie canū
venientibus pcepit vt illuc irent. vbi nuli hominuz
nocere possent. Qui statim euauerunt. Illi autē
homines hoc viso fidem xpi susceperunt. Et cū ve-
nisset ad portā alterius ciuitatis. ecce quidā iuue-
nis mortuus ferebat. Querēte aplo quid ei accidis-
set. dictū est ei q; septem canes venerunt. et eum in
cubiculo necauerūt. Et lachrimans apostolus ait.
Scio dñe q; fuerūt demones quos a nicea v: be-
puli. Dixitq; patri. Quid dabis michi si suscitaue-
ro filium tuum? Cui ille. Nil carius ego possidebā
ipsum ergo tibi dabo. Et facta oratione surrexit et
aplo adhaesit. Cui quidā viri numero quadragin-
ta ad apostolū nauigio venirēt vt ab eo fidei do-
ctrinam reciperent. ecce a dyabolo mare concitaf.
et omnes pariter submergunt. Cum autē eorū cor-
pora ad litus delata fuissent ante aplm deportantē
et ab eo continuo suscitant. Qui omnia que sibi ac-
ciderant narrauerūt. Unde in quodā hymno ipi⁹
legit. Quater denos iuvenes submersos maris flu-
ctibus vite reddidit vsibus. Item magister iohes
beletb. ait de festo sancti andree. **¶** Sciendū est inq;
q; niger fuit colore. barba prolixa. statura medio-
cris. **¶** Beatus igitur andreas in achaya consi-
stens totā eam ecclesijs impleuit. ac plurimos ad
fidē xpi cōuertit. Uxorē quoq; egree pcosulis fidē

xpi docuit et sacro baptismatis fonte ipsam regene-
rauit. Audiens hoc egeas. patras ciuitatu ingredi-
tur. compellens xpianos ad sacrificia ydoloru. Cui
occurrēs andreas dixit. Oportebat vt tu q iudex
hominu esse meruisti in terris. iudicē tuum qui in
celis est agnosceres et agnitū coleres. et colendo
animū a falsis dijs penitus reuocares. Cui egeas
Tu es andreas qui supersticiosas pdicas sectā quā
romani principes nuper exterminare iusserūt? Ad
quē andreas. Romani principes nondū cognoue-
rūt quomō filius dei veniēs docuerit ydola esse de-
monia que docēt vnde offendatur deus. vt offen-
sus ab eis auertatur. et auersus nō exaudiat. et nō
exaudiēdo ipsi a dyabo'o capriuent et capriui tā-
diu deludātur donec nudi de corpore exeant nichil
secum p̄ter peccata portantes. Cui egeas. Ista va-
na iherosolus vester pdicans crucis. patibulo est affixus
Cui andreas. Pro restoratione nostra non p̄ cul-
pa sua crucis patibulum sponte suscepit. Ad quem
egeas dixit. Cum a suo discipulo fuerit traditus et
a iudeis tentus. et a militib' crucifixus. quomō tu
dicis eum sponte crucis subisse supplicium? Tunc
andreas quinq; rationibus cepit ostēdere xpm vo-
luntarie passum fuisse. *res vs eo q; passionē suam
preuidit et discipulis futurā pdixit. Ecce iniquens
ascēdimus hierosolimā etc. Et ex eo q; petro eū ab
hoc auertere cupiēte dure indignatus fuit dicens.
Vade post me sathana etc. Et ex eo q; petro vsq;
scilicet paciēdi et resurgēdi se potestatem habere
re manifesta dicens. Potestatem habeo ponē-
di animā meā. et iterū sumēdi eā. Et ex eo q; pro-
ditorem p̄cognouit cū panes intinctū ei dedit. nec
tamen vitauit. Et ex eo q; locum in quo proditorē
venturū sciebat elegit. Et his omnibus se inter fuis-
se asseruit. Addiditq; andreas q; misteriu crucis
magnū esset. Cui egeas. Misterium dici non po-
test sed supplicium. Verū tamen nisi michi obrēpe-
raueris. ipm misteriu in te faciam experiri. Cui an-
dreas. Si crucis patibulū expauescerē. crucis glo-
riam nō predicarē. Audire autē te volo misteriu
crucis. si forte credas. ipm agnitū cō as vt salueris*
Tunc cepit ei misteriu redemptionis pan-
dere. et q; congruū et necessariū fuerit quinq; ra-
tiōibus persuadere. Prima ratio est q; quia primus
homo per lignū mortē intulerat preuaticādo. con-
gruū fuit vt secundus homo per lignū mortē repel-
leret patēdo. Scda q; quia de immaculata terra
factus fuerat preuaticator. cōgruū fuit vt de imma-
culata nasceretur virgine reconciliator. Tercia q;
quia adā ad cibum vetitū incōtinenter manus ex-

tenderat congruū fuit vt secundus adam in cruce
immaculatus manus extēderet. Quarta q; q; ad
cibū suaves veterum gustauerat. congruum fuit ad
hoc q; contrarius repellere contrario. vt xps esca-
fellea abaretur. Quinta quia ad hoc q; xps nobis
suam immortalitē cōferret. cōgruū fuit vt nostrā
sibi mortalitē assumeret. Nisi eī deus factus fuisset
mortalis. homo nō fieret immortalis. Tūc egeas
dixit. Hec vana tuis narra et michi obrēpera dijs
q; omnipotētib' sacrificia. Cui andreas. Om̄ipo-
tēti deo agnum immaculatū quotidie offero. Qui
postq; a toto populo cōmestus fuerit. viuus et inte-
ger p̄seuerat Egeas quomō hoc fieret requirit dixit
andreas vt formā discipuli assumeret. Cui egeas
Ego cum tormētis a te exigam rei notitiam. Ira-
tusq; iussit eū in carcere recludi. Mane facta tribu-
nali sistitur. et ad sacrificia ydolorū egeas eum ite-
rum inuitare cepit dicens. Nisi mi. bi obrēperaue-
ris. in ipam quam laudasti crucē faciāte suspēdi.
Tunc ei multa supplicia minare respōdit. Quic-
quid tibi vide in supplicijs maius excogita. Tan-
to em̄ regi meo ero acceptior. q̄pro fuero pro noīe
eius in tormentis constātor. Tunc iussit eum a. xxi
hominibus cedi. et cesum manibus et pedibus cru-
ci alligari. vt sic longiores reciperet cruciatū. Cūq;
duceretur ad crucē. factus est concursus populorū
dicentiū. Innocēs sanguis eius sine causa dānaf.
Quos tū rogauit apl's ne suū martiriū impeditēt
Vidēs autē andreas a longe crucē salutauit eam di-
cens. Salue crux que in corpore xpi dedicata es.
et ex mēbris eius tanq; margaritis ornata anteq;
in te ascenderet dñs timorem terrenum habuisti.
modo vero amorē celestē obtinens. p̄ voto suscipe-
ris. Securus igitur et gaudens venio ad te. vt tū
exultās suscipias me discipulū eius qui pependit
in te quia amator tuus semp fui. et desiderauī am-
plecti te. O bona crux que decorem et pulchritudi-
nem de mēbris dñi suscepisti. diu desiderata solici-
te amata. sine intermissione q̄stra. et iam cōcupiscē-
ti animo preparata accipe me ab hoībus et redde
me magistro meo. vt p̄ te me recipiat. qui p̄ te me
redemit. **E**t hec dicens se exiit et vestimēta
carnificibus tradidit. Sicq; eum in cruce vt iustum
fuerat suspenderunt. In qua biduo viuens viginti
milibus hominum assantium predicauit. Tūc mi-
nante turba egeas mortem. et dicente virū sanctum
mansuetū et piū non deberet ira pati venit vt ipm
deponeret. Quē vidēs andreas dixit. Quid tu ad
nos venisti egeas? Si pro penitētia ipam cōseque-
ris. si autē vt me deponas. scias quia ego viuus de-

De sancto Andrea

cruce non descendam. Jam enim video regem meum qui me expectat. Et cum vellent eum soluere. nullo modo poterat ad eum pringere. quia statim eorum brachia stupida reddebant. Videns autem andreas quod plebs volebat eum deponere. hanc orationem in cruce fecit ut dicit augustinus in libro de penitentia. Ne me per mittas domine descendere viuam. sed tempus est ut commendas terre corpus meum. tandem enim portauit tam diu super commendatus vigilauit et laborauit quod vellet iam ab ipsa obedientia liberari. et isto grauissimo indumento spoliari. Recordor quod tunc in portando onerosum. in domando supbum. in fouendo infirmum. in cohercendo lasciuum. laborauit. Scis domine quotiens a puritate contemplationis retrahere me contendebat. quotiens a dulcissimo quietis tue somno me excitare obtinebat. quod tunc et quotiens laborum in gerebat. Qui igitur tam diu ut potui patenter benignissime pugnati restiti et tua ope supauit. a te iusto remuneratore et pio posco. ne michi id ultra commendes sed depositum reddo. Commenda alij nec me illo ultra impediatis. et resurrecturum seruet et reddat. ut et ipsum quoque meritum sui laboris recipiat. Terre id commenda ut me amplius vigilare non oporteat. et libere ad te fonte indeficientis gaudij tendere auxiliari iam non retrahat nec impediatis. Hec augustinus. His dictis splendor nimius de celo veniens dimidia hora eum circundedit. ita ut nullus eum videre posset. Et abscedente lumine simul cum ipso lumine spiritum tradidit. **M**aximilla vero vxor egee tulit corpus apostoli sancti. et honorifice sepeluit. Egeas vero antequam domum suam redisset arreptus a demone in via coram omnibus expirauit. Aiunt quoque de sepulcro sancti andree mamma in modum farine oleum cum odore suauissimo emanare. a quo que sit anni futuri sterilitas incolis regionis ostenditur. Nam si exiguum perfudit. exiguum terra exhibet fructum. si copiose copiosum. Hoc forte antiquitus verum fuit. sed modo eius corpus apud constantinopolim translatum esse perhibet. **U** Episcopus quidam religiosam habens vitam beatum andream inter ceteros sanctos in ueneratione habebat. ita quod incunctis suis operibus hunc semper titulum preponebat. ad honorem dei et sancti andree. Inuidens igitur viro sancto hostis antiquus ad eum decipiendum tota calliditate se protulit. seque in formam mulieris pulcherrime transformauit. Venit igitur ad palatium episcopi. afferens se velle confiteri eidem. Mandat episcopus ut suo penitenciali confiteatur. cui plenitudinem tradiderat potestatis. Renunciat illa quod nulli hominum nisi sibi secreta sue conscientie reuelabit. Sicque con-

uictus episcopus eam ad se venire precepit. Cui illa. Obsecro domine miserere mei. Ego enim in annis puellaribus ut cernitia constituta. et a puericia delicate nutrita. necnon et regia stirpe progenita. huc in peregrino habitu sola veni. Nam pater meus rex vtriusque valde potens cuidam magno principi me volebat in coniugium sociare. Cui respondi quod somnum thorum ab hominibus maritalem. quod virginitatem meam christo in perpetuum dedicaui. et ideo nunquam possem in carnale copula consentire. Denique sic artata quod oportebat me aut eius voluntati durissime obedire. aut certe diuersa subire supplicia lateer fugam inueni. magis eligens exulari quam sponso meo fide infringere. Audiens vero vestre sanctitatis preconijs sub alas vestre protectionis confugi. sperans me apud vos locum reperire quietis. vbi possem contemplationis. carere secreta silentia. presentisque vite vitare naufragia. et perturbationem mundi fugere perstreperis. Admirans in ea episcopus nobilitatem generis pulchritudines corporis. tam immensum feruorem. et tantam eloquentie venustatem. placita et benigna voce respondit. Esto secunda filia. ne formides quod ille ob cuius amorem te et tuos et tuam tam viriliter contempsisti. tibi ob hoc et in presenti cumulum gratie et in futuro plenitudinem glorie largietur. Sed et ego seruus eius me et mea tibi offero. Eligasque vbi tibi placuerit mansionem. Uolo autem ut hodie mecum prandere debeas. Cui illa. Noli inquit pater noli de hac re me rogare. ne forte ex hoc aliqua mali suspicio pueniat. et nitor fame vestre denigrationem aliquam patiar. Ad quam episcopus dixit. Plures enim et non solum et ideo nullum mali suspitionis scrupulum in aliquo poterit generari. Venientes itaque ad mensas episcopus et illa ex opposito condescenderunt ceteris residetibus hinc et inde. Intendit in eum crebris episcopus eiusque faciem non desinit intueri. et pulchritudinem ammirari. Sicque dum oculus figit animus sauciatur. Et dum eius faciem non desinit intueri antiquus hostis cor eius graui iactio vulnerauit. Perpendit hoc et ipse dyabolus et pulchritudinem suam cepit magis ac magis augere. Jamque episcopus proximus erat consecrati. ut eam de illicito opere attemptaret. quando possibilitas se offerret. Tunc subito quidam peregrinus venit ad ostium. crebris ictibus pulsans. et magnis clamoribus postulans sibi aperiri. Cuius aperire nolent et ille magnis clamoribus et ictibus nimis eis fieret importunus. interrogat episcopus mulierem si ingressum illius peregrini hominis acceptaret. Cui illa dixit. Proponas tibi aliam qua questio satis grauis quam si enodare scierit admittat. Si autem nescierit. tanquam inficius et indignus.

episcopi p̄ntia repellat. fauēt eius oēs sentētie et quis sufficiens esset hanc questionē p̄ponere scisci tantur. Tunc nullus sufficiens inueneret ep̄. ōpus dixit. Quis em̄ nostrū ad hoc tam sufficiens est sicut vos ō d̄na. que ceteros nos et eloquentia p̄ceditis. et sapientia nobis omnibus amplius rutilatis? Vos igitur hanc p̄ponite questiones. Tunc illa dixit. Interrogatur quod est maius mirabile q̄d deus yn̄q̄ in parua re fecerit. Interrogat̄ de hoc peregrinus per nunciū dixit. Diuersitas et excellētia facierum. Inter tot em̄ homines qui fuerunt ab initio mundi et vsq̄ in finem futuri sunt duo reperiri non possent. quoz facies per om̄ia similes essent. et in ipsa quoq̄ tam minima facie omēs sensus corporis deus collocauit. Audiētes oēs eius respōsionem admirantes dixerūt. Vera et optima est solutio questionis. Tunc mulier ait. P̄ponat sibi sc̄da questio gramoz. in qua melius possumus eius sapientia experiri. Querat ab eo vbi terra sit altior omni celo. Percunctat̄ de hoc peregrinus respōdit. In celo empirco vbi residet corpus xp̄i. Corpus em̄ xp̄i q̄d est altior omni celo est de nostra carne formatū. Porro caro nostra que dam terrea substantia est. Quare ergo corpus xp̄i sup̄ om̄es celos sit et de nostra carne originē duxerit. caro aut nostra de terra sit condita. constat q̄ vbi corpus xp̄i residet. ibi p̄culdubio terra altior celo manet. Refert nunciū que responderat peregrinus. Et ecce omnes respōsiones eius mirabiliter approbat. et magnifice sapientia eius laudat. Tunc illa iterum dixit. fiat ei tertia questio grauissima et occulta. et ad soluendū difficilis et obscura. vt sic eius sapientia tercio comprobet. et dignus sit vt ad mensuram ap̄scopi merito admittat. Queratur ab eo q̄tum spacium sit a terra vsq̄ in celū. Requisiteus de hoc peregrinus nunciū dixit. Uade ad eum qui te misit ad me et de hoc diligenter percunctare. Ipse em̄ melius me hoc nouit. et ideo tibi de hoc melius respondebit. Nam ipse illud spacium mensurauit q̄n de colo in abyssum cecidit. ego autē de celo nunq̄ cecidi. et ideo illud spacium nunq̄ mensuraui. Nō enim est mulier sed dyabolus qui se posuit in similitudinē mulieris. Audiens hoc nunciū uehemēter expaui et ea que audierat coram omnibus recitauit. Mirantibus itaq̄ omnibus et stupētibus antiquus hostis de medio corū euauit. Episcopus autē rediens ad se redarguit amare semetip̄m et de perpetrata culpa ueniā lamētabiliter precabatur. Misitq̄ nunciū vt peregrinū introduceret. sed ne qua q̄ amplius inuenit. Tunc ep̄s populū cōuo-

cauit et eis euidenter exposuit ordinem geste ref̄. p̄cepitq̄ vt oēs ieiunijs et orationibus insisterēt si forte dominus reuelare alicui dignaret. quibus ille peregrinus fuerit. qui cum a tanto periculo liberauerit. Reuelatū est aut̄ illa nocte ep̄. ōpo q̄ beatus andreas fuerit. qui p̄ liberatione ip̄ius se posuerit in habitu peregrini. Cepit igitur ep̄s in deuotione beati andree magis crescere. ac eū exinde in reuerentia plus habere. ¶ Cum p̄posuit quidam cuiusdam ciuitatis agrū sancti andree abstrulisset. et ob hoc grauissimis febribus orante ep̄o fuerit correptus. ille ep̄iscopum rogauit vt pro se oraret. et agrum sibi redderet. Sed cum orante ep̄o sanitatem recepisset. agrum iterum vsurpauit. Tunc ep̄s orationi se dedit et omnes lampades ecclesie fregit dicens. Hoc lumen non accendetur donec dominus se de suo inimico vindicet. et ecclesia q̄d amisit recuperet. Et ecce p̄posuit grauissimis iterum febribus laborauit. Misitq̄ nuncios ep̄o vt pro se oraret. et agrum suum et alium sibi similes redderet. Cui cū ep̄scopus respōderet. iam orauit et exaudiuit me deus. ipse ad eum se portari fecit et vt ecclesiam intraret adorandū coegit. Ep̄s dum ecclesiam ingreditur. ille subito moritur. et ager ecclesie restituitur.

De sancto Nicolao iii. ¶

Nicolaus dicitur a nicos q̄d est victoria. et lacus quod est populus. inde nicolaus quasi victoria populi. id est victoz que popularia et villa sunt. Uel dicitur victoria populi. quia multos

populos vita et doctrina docuit vicia et peccata vincere. Uel nicolaus dicta nicos quod est victoria. et laos. quasi victoria laus. Uel a nitor et laos quod est populus. quasi nitor populi. Habuit enim in se et que nitor est et mundiciam faciant. Nam secundum ambrosio. mundat sermo diuinus. mundat vera confessio. mundat sancta cogitatio. mundat bona operatio. Et legendam doctorum argolica conscripserunt. Est autem argos secundum ysidorum ciuitas grece. Unde et argolica greci vocantur. Alibi quoque legitur quod methodius patriarcha eius vitam grece scripsit. quam iohannes dyaconus in latinum translulit. et plura addidit. B

Nicolaus cuius patre vrbis. ex diuitibus et sanctis parentibus originem duxit. Pater eius epiphanius. mater vero iohanna dicta est. Quem cum in primis iuuenturis sue flore parentes genuissent. deinceps continentes videtes celibet vitam duxerunt. Die prima die dum balneari cretus stetit in pelui. Insuper quarta et sexta feria tantum semel vbera sugebat. factus autem iuuenis aliorum iuuenum deuitans lasciuas. ecclesiarum potius terebat limina. et quicquid ibi de sacra scriptura intelligere poterat. memoriter retinebat. Parentibus vero suis defunctis cogitare cepit qualiter tantas diuitiarum copiam. non ad laudem humanam. sed ad dei gloriam dispensaret. Tunc quidam couicaneus suus satis nobilis. tres filias virgines ob inopiam prostituere cogitur. ut sic infamie eorum commercio aleretur. Quod ut sanctus compit scelus abhorruit et massam auri panno involutas in domum eius per fenestram nocte clam iccit. et clam recessit. Mane autem surgens homo massam auri reperit et deo gratias agens primo genite nuptias celebrauit. Non multo post tempore dei famulus simile peregit opus. Quod rursus ille reperit et in laudes immensas propens. de cetero vigilare proposuit. ut sciret quis esset qui sue inopie subuenisset. Post paucos etiam dies duplicatam auri massam in domum proiecit ad cuius sonitum ille exiit et nicolaum fugientem insequit talique voce alloquit. Siste gradum. teque aspectu ne subtrahas meo. Sicque accurrens velotius nicolaum hunc esse cognouit. Mox humi prostratus osculari volebat pedes eius. Quod ille fugiens ab eo exegit. ne cum quodam diu uiueret publicaret. Post hoc miree ciuitatis defuncto episcopo. conuenerunt episcopi illi ecclesie de episcopo prouisuri. Aderat autem inter eos quidam magne auctoritatis episcopus. ad cuius electionem omnium sententia dependebat. Cum igitur sanctos ieiunios et orationibus insistere monuisset

nocte illa vocem audiuit dicentem sibi. ut hora matutinali fores ecclesie obseruaret. et quem primus ad ecclesiam cuius etiam nomen esset nicolaus venire conspiceret. ipsum in episcopum consecraret. Hoc ergo alijs reuelans episcopis admonuit. ut omnes orationibus insisterent et ipse presoribus excubaret. Mirum in modum. Hora matutinali quasi a deo missus ante omnes se agebat nicolaus. Quet apprehendens episcopus. opus dixit ei. Quod tibi nomen est? Ille ut erat columbina simplicitate plenus. inclinato capite nicolaus inquit vestre sanctitatis seruus. Quam in ecclesiam ducentes licet plurimum renitentem in cathedram collocauerunt. Ipse autem eandem quam prius humilitatem et moris grauitatem in oibus iectabatur. In oratione vigilabar. corpus macerabat. mulierum consortia fugiebat. humilis erat in oibus suscipiendo. efficacis in loquendo. alacris in exhortando. seuerus in corripiendo. fers quoque sicut legitur in cronica quadam nicolaus niceno interfuisse concilio. ¶ Quadam autem die dum quidam nauis periclitarentur. ita eius lacrimis orauerunt. Nicolae famule dei si vera sunt que de te audiuimus. nunc ea et periamur. Mor quidam in eius similitudinem apparuit dicens. Ecce assis. uocatus enim me. Et cepit eos in antennis et rudibus alijsque iudare nauis armamentis. Statimque cessauit tempestas. Cum autem ad eius ecclesiam uenissent que nunquam ante uiderant sine indice cognouerunt. Tunc deo et sibi de sua liberatione gratias egerunt. Quod ille diuine misericordie et eorum fidei non suis meritis attribuire docuit. Quodam tempore totas puinciam sancti nicolai famas valida percussit. ita ut oibus deficerent alimenta. Audiens autem uir dei naues onustas tritico portui applicasse. illuc statim proficiscitur. rogans nauas. ut saltem in centum modijs per quolibet nauem fame periclitantibus subueniret. Cum illi. Non audeamus pater. quia mensuratum alexandrie oportet in horrea imperatoris nos reddere. Quibus sanctus dixit. facite nunc quod dico et uobis in dei uirtute permitto quod nullas minorationem habeatis apud regium exactorem. Quod cum fecissent. et eandem mensuram quam alexandrie acciperant reddidissent ministris imperatoris miraculum referunt. et decem in suo famulo magnifica laude attolunt. Fri mentum autem secundum yniuersos indigentiam uir dei distribuit. ita ut miraculose duobus annis non tantum ad victum sufficeret. sed etiam ad usum faminis abundaret. Cum autem regio illa ydolatre deseruisset. preceteris ne phade dyane simul lacrum populus coluerat. adeo ut usus ad tempus

virī dei nonnulli rustici p̄dicte religioni execrabili
deseruirēt. ac sub quadā arborē cōsecrata dyane
quosdam ritus gētilium execraret. At vir dei pre
dictum ritus de omnibus finibus expulit. ipsamq̄
arborē p̄sidi mādauit. Iratus ex hoc cōtra eū
hostis antiquus. oleū mydiaton qd̄ contra natu
ram in aqua ⁊ lapidib⁹ ardet cōfecit seq̄ in forma
cuiusdā religiose femie transfigurās quibusdā ad
virū dei nauigātib⁹ in quadā sagenula obuiauit
Sicq̄ affata est eos. Malles ad sanctū dei venire
vobiscum sed nequeo Rogo ergo vos vt hoc oleū
ad ei⁹ ecclesiā deferatis. ⁊ ob mei memoriā ex illo
aule ei⁹ parietes liniatis. et statim euauit. Et ec
ce aliā cernūt nauiculā cum honestis p̄sonis. inter
quos vnus erat similitimus sancto nicolao. Qui sic
ait illis. Heu quid mulier illa locuta ē vobis. vel
quid attulit? Illi autē cūta per ordinē narrauerūt.
Quibus ille. Hec est impudica dyana. et vt me ve
rum dicere cōp̄obetas. oleū illud in mare p̄iici
te. Quibus p̄iiciētibus. ingens ignis in mari suc
cendit. et cōtra naturam diuicius in mari conspicit
ardere. Veniētes igitur ad seruū dei aiebāt vere
tu es ille qui nobis in mari apparuisti et a dyabo
li insidijs liberaasti. **¶** Per idē tēpus eū que
dam gēs romano imperio rebellasset cōtra eā im
perato: tres p̄icipes nepodanū. vsum. et apilo
nē misit. Quos portui adriatico ob ventū contra
rium applicatos: brūs nicolaus vt secum cōmede
rent inuitauit: volēs vt gentē suā a rapinis cōpe
serent quas in nudinis exercēbāt. Interim dus
sanctus abesset. cōsul corrup⁹ pecunia tres inno
centes milites iusserat decollari. Qd̄ vt vir scūs
audiuit. rogauit principes illos vt secus illuc vsq̄
gradu concito p̄perarent. Veniensq̄ ad locū vbi
decolādi erāt. inuenit eos poplice flexo et facie iā
velata. et spiculatorē ensem super eoz̄ capita iā
vibrasse. At nicolaus zelo accensus in lictorē se au
dacter ingessit. et gradus de manu eius eminus p̄
pulit. innocentēs solūēs. eos incolumes secum
duxit. Jico ad p̄torio cōsulis p̄perat. et fores
clausas vi referat. Nox illi cōsul accurrēs saluta
uit eū. Aspēnēs hoc sanctus dicit. Inimice dei le
gis p̄uar: caror: qua temeritate p̄sumpsisti tāti cō
scius sceleris. vultum conspicere nostrum? Quem
postq̄ plurimū obiurgauit. ad preces tamē illoz̄
ductum eū penitentem benigne recepit. Recepta
iḡit benedictiōe imperiales nūcij iter peragūt et
imperio sine sanguine hostes subdūt. Rediētēsq̄
ab impatore magnifice sunt recepti. Quidāz autē
eoz̄ felicitatibus inuidentes. p̄fecto impatore: is p̄ci

ce et p̄cio suggesserunt. vt eos apud impatorez̄
de lese maiestatis crimine accusaret. Qd̄ cū impa
tori suggessisset. ille nimio furore repletus eos in
carcerari p̄cepit. ac sine aliqua interrogatiōe illa
nocte eos occidi mādauit. Quod cū a custode di
dicissent. seiderūt vestimēta sua. et gemere amare
ceperūt. Tunc vnus eoz̄ scilicet nepodanus reco
lens q̄ brūs nicolaus tres innocētes liberauerat
exortat⁹ ē alios vt ei⁹ patrociniā flagitarent. Quī
bus orātib⁹ sanctus nicolaus nocte illa p̄stāno
imperatori apparuit dicēs. Cur illos p̄incipes tā
iniuste cōp̄bendisti: et morti sine crimine addixi
sti? Surge velox: eosq̄ quātocius dimitti iubeto.
Sin autē oro deū vt tibi suscitet bellū in quo tu cor
ruas. et bestijs cibus fias. Cui impator: Quis es
tu q̄ hac nocte palaciū meū ingressus talia audes
loqui? Cui ille. Ego sum nicolaus miree ciuitatis
epūs. Sicut p̄fectū similiter terruit. per vltus di
cens. Mente et sensu perditē. cur in necez̄ innocē
tium consensisti? Perge cito et eos liberare stude.
Sin autē corpus tuū vermibus scaturiet. et dom⁹
tua citius destructur. Cui ille. Quis es tu q̄ nobis
tāta minaris? Scito inquit me esse nicolaū miree
ciuitatis episcopū. Utriq̄q̄ euigilātib⁹. statiz̄ mu
tuo sua somnia pandunt. et p̄ illis incarcerationis cō
tinuo mittūt. Quib⁹ ait impator: Quas magicas
artes nostis: vt tātis nos illudatis somnijs? Cui
illi respōderūt se magos nō esse. nec mortis sentē
ciā meruisse. Tūc impator: Nostis inquit hominē
cui nomē est nicolaus? At illi audito hoc noīe ma
nus extēderunt ad celū rogātes deū vt eos sancti
nicolai meritis a p̄senti periculo liberaret. Et cū
imperato: totam vitam eius ⁊ miracula ab eis di
dicisset dixit eis. Jte et deo gratias agite. qui vos
eius precib⁹ liberauit Sed ⁊ de nostris cidē affer
te gaudiolis rogantes eū vt vltius mibi minas
non inferat: sed pro me et regio meo ad dominū
preces fundat. Post paucos dies p̄dicti viri ad dei
famulum veniūt: moxq̄ ad eius pedes humiliter
se prosternūt dicentes. Vere famulus dei es: vere
cultor: et amator xp̄isti. Cūq̄ sibi omnia per ordi
nem retulissent. ille eleuatis in celum manibus im
mēsas deo laudes retulit: ac bene instructos p̄ci
pes ad p̄pria remisit. **¶** Cum autē dñs vellet
eū a ssumere: rogauit dñs vt angelos suos sibi mit
teret. Et inclinato capite angelos ad se venire vi
dit et dicto psalmo. Ante dñe sp̄ui ⁊ c. vsq̄ i man⁹
tuas ⁊ c. tradidit sp̄uz̄ anno dñi. ccc̄l̄iii. vbi celestis
um melodia audita ē. Qui dum sepultus fuisset in
tūba marmorea: a capite fōs olei et a pedib⁹ fōs
bi

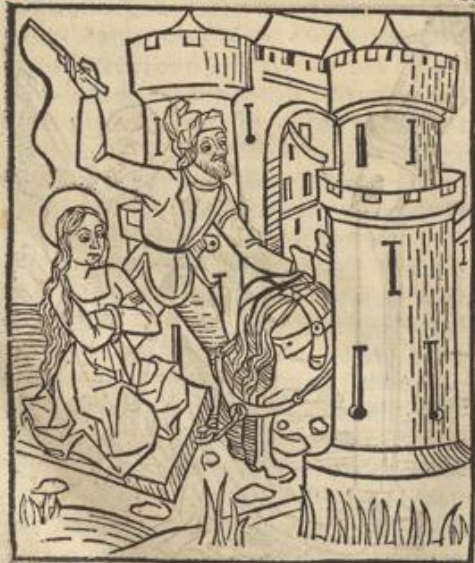
aque profluxit: et vsq; hodie ex eius mēbris sacru
 resudat oleum valens in salutem multorum. Suc
 cessit autē ei quidam vir bonus qui tamen de sede
 sua ab inuidis est depulsus. Quo cieto oleū flue
 re desijt. Sed eo reuocato protinus emanauit.
 Post multum vero tēpōis thurci miream urbem
 destruxerūt. Quadraginta vero septē milites ba
 renses. illuc profecti quatuor monachis illis ostē
 dentibus tumbā sancti nicolai aperuerunt: ossaq;
 eius in oleo natācia in urbem baream reuenter
 detulerunt. anno dñi. Mlxxxvij. **U**ir quidam
 ab vno iudeo quandā summā pecunie mutuo ac
 cepit iurās super altare sancti nicolai cum aliū fide
 iussorē habere nequiret. q̄ p̄citus posset sibi red
 deret. Tenente autē illo diu pecuniam: iudeus eā
 expostulauit: sed eā sibi reddidisse affirmat. Tra
 hit ergo eū ad iudiciū et iuramētum indicitur de
 bito: ille baculuz cauatū quē auro immuto imple
 uerat secū detulerat: ac si ei? adminiculo indige
 ret. Volēs igit facere iuramētū iudeo baculū tra
 didit reseruandū. Iurauit ille q̄ plus sibi redde
 rit etias q̄ deberet. facto iuramēto baculū suū re
 pecijt. Et iudeus ignarus astucie euz sibi reddidit
 Rediens autem qui fraudem fecerat in quodā bē
 nio oppressus corruit somno: currusq; euz impetu
 ueniens cum necauit: et plenum baculuz auro fre
 git: et aurum effudit. Audiēs hoc iudeus concitus
 illuc venit. Cūq; dolum vidisset et a multis ei sug
 gereretur vt aurū reciperet omnino rennuir: nisi
 qui defunctus fuerat ad vitā beati nicolai meritis
 redderet: asserens se si hoc fieret baptisma susce
 pturū et xpianum futurū. Cōtinuo qui defunctus
 fuerat suscitatur: et iudeus in xpī nomie baptizaf.
Uir quidā iudeus videns beati nicolai virtuo
 sam potentā in miraculis faciēdis: ymaginē eius
 sibi fieri precepit: eamq; in sua domo collocauit.
 Cui res suas cum aliquo longius iret cum minis
 cōmendabat: hec vel similia verba dicēs. Ecce ni
 colae omnia bona mea vobis custodiēda cōmitto
 et nisi oīa bene custodieritis: vlcionē expectande
 vobis verberibus et flagellis. Quadā igitur vice
 dum ille abisset. fures adueniūt: cuncta rapiūt so
 lam ymaginē derelinquunt. Iudeus autē rediens
 et se spoliatum vidēs: ymaginem alloquit talibus
 vel similibus vsus verbis. Domine nicolae nōne
 i domo mea vos posuerā vt res meas a latronib?
 seruarētis? Cur hoc facere nolūistis: et latrones
 quare nō p̄hibuistis? Igit̄ dira tormēta recipies
 et p̄ latronibus penā lues. Sicq; damnū meū in
 tuis recōpensabo tormētis: et furorē meū in tuis

refregirabo verberibus et flagellis. Accipēs er
 go iude? ymaginē dire eā verberat: direq; flagel
 lat. Mira res pro: osus et stupēda: diuidēbus furi
 bus que rapuerāt: sanctus dei tanq̄ in se verbera
 recepisset apparuit: hec vel similia verba dicens.
 Cur tā dire p̄ vobis flagellatus sum? Cur tā cru
 deliter verberatus: cur tormēta tot passus? Ecce
 quomodo corpus meū luit: ecce qualiter effusione
 sanguinis rubet. Pergite citius et amicta reddite
 que tulistis. Alioquin dei omnipotētis in vos ira
 deficiet: ita vt scelus vestrū in mediū publicetur.
 et quilibet vestrū suspēdiū paciatur. Ad quē illi
 Quis es tu q̄ nobis talia loqueris? Et ille. Ego sū
 nicolaus seruus ihesu xpī quem iudeus ille pro re
 bus suis quas tulistis tam crudeliter flagellauit.
 Territi illi ad iudeū veniunt miraculum referunt
 ab eo quid ymagini fecerit audiunt cūcta reddūt.
 Sicq; et latrones ad viā redeūt rectitudinis et in
 deus fidē amplectit̄ saluatoris. **U**ir quidā pro
 amore filij sui litteras addiscētis festū sancti nico
 lai annuatim solemniter celebrabat. Quadā igit̄
 vice pater pueri cōiuuiū p̄parauit et mltos deri
 cos iuitauit. Ueit autē diabolus ad ianuā i habitu
 peregrini: petēs elemosinā sibi dari. Et iubet quā
 totius pater filio vt det elemosinam pegrino. Pro
 perat puer: sed peregrinū non inueniēs in se quē
 abeuntē. Cūq; ad quoddā vicū peruenisset ap
 p̄chēdens dyabolus puerū cum strāgulauit. Qd
 audiens pater uehemēter ingemuit: corpus tulit
 i thalamo collocauit. Lepitq; p̄ dolore clamare et
 dicere. fili dilectissime quomō est tibi. Sācte nico
 lae heccine est merces honoris quē vobis tam diu
 exhibui? Et cū hec et similia patēter dicere statim
 puer quasi de somno euigilans oculos aperuit et
 surrexit. **U**ir quidam nobilis rogauit bea
 tum nicolau vt sibi filiū a dño impetraret: promit
 tens se filiū ad ecclesiā ei? ducturū et ciphū aureuz
 oblaturū. filius ergo nascit̄: et ad etatē p̄ducit̄.
 et ciphus fieri iubetur. Qui dum sibi valde place
 ret: suis cum adaptauit vsibus: et alium eque va
 lentē fieri p̄cepit. Nauigantibus itaq; ad ecclesiā
 sancti nicolai iubet pater filio: vt in illo ciphō quē
 primo fieri fecit aquā sibi afferret. Puer autē cum
 vellet aquā haurire euz ciphō in mari cecidit et sta
 tim disparuit. Pater autē amare flens nihilomin?
 votū suū perfecit. Veniens igit̄ ad altare sancti
 nicolai cum obtulisset secundū ciphū tanq̄ proie
 ctus cecidit de altari. Cum autem cum eleuasset et
 super altare iterū posuisset rursus de altari lōgius
 est proiectus. Mirātibz omnibus ad tam grāde

De sancta Lucia

spectaculū: ecce puer sanus et incolumis aduenit, primum ciphū in suis gestans manibus. Narravit qz coram omnibus qz quando in mari cecidit statim beatus nicolaus affuit: et ille sum seruauit. Sicqz pater eius letus effectus ytrumqz ciphum beato nicolao obtulit. **Q**uidā vir diues meritis beati nicolai filiū habuit quem adeodatū vocauit. Hic sancto dei capellā in domo sua cōstruēs omni āno festum eius solemniter celebrauit. Erat autē locus ille situs iuxta terrā agarenōz. Adeodatus ergo quadā vice ab agarenis capitur: et in seruitutē regis eoz deputat. Se quēti anno dñi festū sancti nicolai pater eius deuote celebraret. et puer ciphuz p̄ciosum tenēs regi assisteret recolat suā captiōnē parentū dolorē: et gaudiū qd̄ in domo sua ea die fiebat cepitqz altius suspirare. Quorum suspirioz causam dū rex minis extorsisset ait rex. Quicquid tuus nicolaus agat tu bic nobiscum manebis et subito facto vento vehemētī totāqz domū concutiente puer cum ciphō rapit: et ante fores ecclesie ubi parētes agebant solēnia collocat: et magnū gaudiū omnibus generat. Alibi legit tamen qz p̄dictus iuuenis fuit de nomādia q̄ vltra mare pergens a soldano capit et ante eum sepe verberatur. Qui dum in festo sancti nicolai verberaretur et in carcere inclusus sleret. et p̄ sua liberatiōe et p̄ solētia quā tunc habere cōsueuerat: subito obdormiuit et cuigilās in capella patris sui se inuenit.

De sancta Lucia. iiii. A

Lucia dicitur a luce. Lux em̄ habet pulchritudinem in aspectione: quia vt dicit ambrosius. Lucis natura est: vt omnis in eius aspectu gratia sit habet etiam effusionē sine coinquatione: quia que cūqz p̄ immūda diffusa nō coinquatur: rectū in cessum sine curuitate. longissimam lineā pertransit sine morosa dilatione. Per hoc ostēditur qz beata virgo lucia habuit decorez virginittatis sine aliqua corruptione: diffusionē caritatis sine aliquo immūdo amore: rectū in cessum intētionis in deum sine aliqua obliquitate: longissimam lineā diuine opationis sine negligentia tarditate. Vel lucia dicit: quasi lucis via. **B**

Lucia virgo siracusana nobilis genere audivens famā sancte agathe p̄ totam siciliam diuulgari sepulchroz eius adiit. cum matre sua eubicia annis quatuor fluxū sanguinis incurabiliter patiēte. Inter ipsa igit missarū solemnia contigit vt illud euangeliū legeret in quo dominus mulierem ab hac passione sanasse narratur. Tūc lucia matri dixit Si credis his q̄ legunt crede agathā illuz semp̄ habere p̄sentē p̄ cuius nomine sustinuit passionē. Si ergo eius sepulchrū credens contigeris p̄fecta cōtinuo sanitate gaudebis. Igit recedentibus cum etis: et matre et filia iuxta sepulchrum in oratione existētibz lucia somnus arripuit: viditqz agatham in medio angeloz gēmis ornatā stantem et dicentem sibi. Soror mea lucia virgo deo deuota quid a me petis quod ipsa poteris prestare continuo matri tue? Nā ecce per fidē tuam sanata est. Euigilans autem lucia matri sue dixit. Mater mea ecce sanata es per ipsaz ergo te de precor: que suis orationibus te sanauit ne michi de cetero nomines sponsuz: sed quicquid michi datura es pro dote pauperibus elargire. Cui mater ait. Tege prius oculos meos et quicquid volueris de facultatibus facito. Ad quas lucia. Qd̄ moriēdas ideo das: quia ferre tecū non potes. Da igit dum viuis et mercedē habebis. Cum ergo redissent fit quotidie distractio rerū et dant in necessitatibus pauperum. Interea dum patrimoniū distribuitur ad sponsi: noticiā peruēnit: requirit sp̄sus a nutrice de his. Respondit illa caute qz vtiliorem possessionē sp̄sa sua inuenisset: quas suo volebat nomine cōparare: et ideo videbat aliquātra distrahere. Credidit stultus carnale cōmercium et cepit aucto: esse vendētium. Venditis autē omnibus et pauperibus erogatis sp̄sus trahit eam corā p̄dchasio cosulari dicens eam xp̄ianam esse et contra leges agere augustorum. **C** Inuitante igit

De sancta Lucia.

eam paschasio ad sacrificia ydolorum respondit. Sa-
cificium placēs deo ē visitare pauperes: et eis in
necessitatibus subuenire: et quia iam amplius nō
habeo quod offerā me ipsam sibi tribuo offerendā
Cui paschasius. Ista verba tibi simili stulto xp̄ia-
no narrare poteris: michi autē q̄ principū decreta
custodio ista frustra prosequeris. Ad quem lucia.
Tu principum tuorum mandata custodis: et ego dei
mei legem custodiam. Tu principes times: et ego
deum timeo. Tu illos offendere non vis: et ego
deū offendere caueo. Tu illis placere desideras et
ego vt xp̄o placē cōcupisco. Tu ergo fac qd̄ tibi
vtile esse cognosces: et ego faciam qd̄ vtile michi
esse perspexero. Cui paschasius. Patrimonium tuū
cum corrupto:ribus expēdisti: et ideo quasi mere-
trix loqueris. Cui lucia. Patrimonium meū in tu-
ro loco cōstitui: corruptores autē mentis et corpo-
ris nunq̄ scui. Respondit paschasius. Qui sunt cor-
ruptores mētis et corporis? Lucia dixit. Corrupto-
res mētis vos estis q̄ suadetis vt a se suis deserāt
creatorē. Corruptores vero corporis sunt qui cor-
poralē delectationē preponūt epulis sempiternis
Paschasius dixit. Cessabūt verba euz peruentum
fuerit ad verbera. Cui lucia dixit. Verba dei cessa-
re non possunt. Cui paschasius. Tu ergo deus es
Respondit lucia. Ancilla dei sum qui dixit. Cum ste-
feritis aīe reges etc. Nō em̄ vos estis q̄ loquimini
Paschasius dixit. In te ergo spiritus sanctus est?
Cui lucia. Qui caste viuūt tēplum spūs sancti sunt.
Cui paschasius. Ego te duci faciāz ad lupanar vt
ibi violationē accipias: et spūs sanctū perdas. Cui
lucia. Non inquinā corpus nisi de cōsensu mētis.
Nam si me inuitam. violari feceris castitas michi
duplicatur ad coronā. Nunq̄ autem voluntatem
meam ad consensum poteris prouocare. Ecce cor-
pus meum ad omne supplicium est paratum. Quid
moraris? Incipe fili dyaboli desideria penarū tua-
rum exercere. Tūc paschasius lenone fecit venire
dicens eis. Inuitate ad eam omnē populū et tam-
diu illudetur donec mortua nunciatur. Volentes
eam trahere tanto pondere spūs sanctus eam fixit
vt omnino eam mouere nequirēt. fecitq̄ pascha-
sius mille viros accedere et manus eius et pedes
ligare. Sed eā nullatenus poterāt mouere. Tūc
et euz viris mille quinquaginta paria boum adhi-
buit: sed tamē virgo domini immobilis permāsit.
Vocatis autēz magis vt suis incantationibus mo-
ueretur omnino moueri non potuit. Tūc dixit pas-
chasius. Que sūt illa maleficia q̄ vna puella a mil-
le viris nō mouetur. Lucia dixit. Nō sunt ista ma-

lefcia sed beneficia christi. Porro si adhuc decē mi-
lia adhibueris eque vt prius immobilem me vide-
bis. Putās vero paschasius scdm̄ quorundam si-
gnēta q̄ locio fugarent maleficia iussit eam locio
perfundi. Cūq̄ nec sic moueri posset angustia-
tus nimis copiosum ignem circa eas accēdi picem-
q̄ resinam et feruens oleum super eam fundi ius-
sit. **D**ixitq̄ lucia. Inducias impetraui mar-
tirij mei vt credentibus timorem auferam passio-
nis. et non credētibus vocem insultacionis. Vidē-
tes autē amici paschasij cum angustiari in guttu-
re eius gladiū immerferunt. Que nequaq̄ loque-
lam amittēs dixit. Annuncio vobis pacem eccle-
sie redditā marimiano hodie mortuo et de regno
suo dyodeciano expulso. Et sicut ciuitati cathenē
si soror mea agatha data ē protectrix: sic et ego ci-
uitati siracusane concessa sum interuentrix. Dum
hec virgo loquitur ecce ministri romanorū veniūt
paschasius ap̄sbendunt vincitū ad cesarē secus du-
cunt. Audierat em̄ cesar q̄ vniuersam prouinciaz
fuerat depredatus. Veniēs ergo romā et senatū
accusatus pariter et cōiuctus capitali sentēcia est
punitus. Virgo vero lucia de loco in quo p̄cussa ē
mota non est nec spm̄ tradidit quoad usq̄ sacerdo-
tes venirēt et corpus dñi ei tradiderant. Et oēs
astantes amen dño responderunt. In eodem autē
loco est sepulta et ecclesia fabricata. Passa est autē
tpe constantini et maxentij circa annos dñi. cccj.

De sancto thoma apostolo .v. A

Thomas interpretatur abissus vel geminus quod et grece didimus dicitur. Vel dicitur thomas a thomos quod est diuisio siue sectio. Dicitur ergo abissus eo quod profunditatem diuinitatis penetrare meruit quando ad sui interrogationem xps sibi respondit. Ego sum via veritas et vita. Dicit geminus eo quod resurrectionem christi quasi geminate et in duplum quam alij cognouit. Nam illi cognouerunt videndo: iste videndo et palpando. Diuisio autem siue sectio dicitur quia mentem suam ab amore mundi diuisit: vel quia ab alijs in fide resurrectionis diuisus et sectus fuit. Vel dicitur thomas quasi torus mens in dei seculo amore et contemplatione habuit enim tria que in ipso indicauerunt fuisse amorem dei de quibus dicit prosper in libro de vita contemplatiua. Quid est deum diligere nisi animo concipere seruum visionis dei affectum: peccati odium et mundi fastidium? Vel thomas dicitur a thomos quod est deus et me: unde thomas quasi deus meus et hoc propter illud quod dixit: cum certificatus creditur: dominus meus et deus meus.

Thomas apostolus cum esset apud cesaream apparuit ei dominus dicens. Rex in die gundoforus misit prepositum abanen. querere hominem architecto: arte eruditum. Veni igitur et mittam te ad eum. Cui thomas. Domine quo vis mitte me preter ad indos. Cui dominus. Uade secure quia ero custos tui. Cum indos conuerteris ad me cum palma martirij vesces. Cui thomas. Dominus meus et ego seruus tuus. fiat voluntas tua. Cum prepositus foris ambulasset dixit ei dominus. Quid comparare vis inuenis? Cui ille. Dominus meus misit me ut conducam seruum in arte architecto: arte eruditum ut romano opere sibi palacium construatur. Tunc dominus tradidit ei thomam. asserens eum plurimum in tali arte peritum. Nauigantes autem ad quandam ciuitatem venerunt: in qua rex filie sue nuptias celebrabat. Hic cum preconizari fecisset: ut omnes nuptijs interessent alias regem offenderent: illic corripit abanen et apostolus introire. Puella autem hebreica fistulam in manu gerens unquamque laude aliqua commendabat. Vidensque apostolum intellexit hunc esse hebreum eo quod non manducaret: sed oculos ad celum fixos haberet. Cumque puella coram eum haberet caneret dicens: vnus est deus hebreorum qui creauit omnia et fundauit maria. apostolus ipsam hec eadem verba repetere satagebat. Videns autem pincerna quod non manducaret neque biberet: sed tantum oculos fixos ad celum haberet apostolum dei in maxilla percussit. Cui apostolus. Melius est in futuro indulgentia tibi

tradatur et hic transitoria plaga reddat. Non hinc surgam donec manus que me percussit hinc a cambus afferatur. Hic igitur ad hauriendam aquam abiit: et leo ipsum occidens sanguinem eius bibit. Lacerantibus autem cambus eius corpus. vnus niger canis manum eius dexteram in medium conuiuij apportauit. Quo viso omnis turba obstupuit: et puella eius verba referens proiecta fistula ad pedes apostoli se proiecit. Huiusmodi autem visionem factam reprobat augustinus in libro contra faustum et asserit a pseudo hoc fuisse insertum. Unde et legenda hec quo ad plura suspecta habet. Posset autem dici quod hoc non animo imprecandi: sed modo predicandi dictum sit. Si autem augustini verba diligenter inspiciantur: non penitus reprobare ista videtur. At enim sic in eodem libro. Leguntur scripturas apocryphas manichei nescio a quibus fictioibus fabularum sub apostolorum nomine scriptas: qui suorum scriptorum temporibus in autoritate sancte ecclesie recipi mererent: si sancti et docti homines qui tunc in hac vita erant et examinare poterant: eos vera locutos esse agnoscerent. Ibi tamen legunt apostolum thomam cum esset in quodam nuptiarum conuiuium peregrinus: et procius incognitus a quodam ministro palme percussus: imprecatus fuisse homini continuam seuamque vindictam. Nam cum egressus fuisset ad fontem unde et aquam conuiuantibus ministraret in eum leo irruens interemit: manumque eius qua caput apostoli leui ictu percusserat: a corpore auulsam secundum verbum eiusdem apostoli id optantis atque imprecantis canis intulit mensis quibus ipse apostolus incubebat. Quid hoc videri crudelius potest? Verum quia ibi nisi tamen fallo: hoc etiam scriptum est quod ei veniam in seculo futuro petierit. facta est autem compensatio beneficii maioris: ut et apostolus qui carus deo esset: et dominus per hunc timorem commendaretur ignotis: et ille post hanc vitam quandoque finiret in eternum consolaretur. Utrum illa vera sit an ficta narratio: nichil mei nunc interest. Certe enim manichei a quibus ille scripture quas canon ecclesiasticus respuit tanquam vere atque sincere acceptant: saltem hic cogunt fateri illam patientie virtutem quam docet dominus dicens: si quis te percusserit in maxilla dexteram prebe ei sinistram. posse esse in preparatione cordis. etiam si non exhibeat gestu corporis et expressione verborum: Quando quidem apostolus palma percussus potius dominum rogauit. ut iniurio homini in futuro seculo parceret: in presenti autem illa iniuria non iniulta relinquere: quam vel prebuit ferienti alteri aut ut iterum feriret ammonuit. Tenebat certe iterum dilectionis affectum: et exteri requirebat correctio

b ij

De sancto

nis exemplum: siue hoc verum siue confictum cur nolūt credere tali animo famulū dei moysen: ydoli fabricatores et adoratores gladio prostrauisse. Si autē penas illas cōparamus quid simile ferro interimi. et a feris trucidari: atq; lamari? Quādo quidē iudices publicas legibus seruiētes: maioris criminis reos bestijs tradi q̄ gladio percuti iubēt. Hec aug⁹. Tunc ap̄ls ad petitionē regis sponsus et sponsam benedixit. Da inquam domine adolescentibus bis benedictionē tue dextere et in corā mentibus semina semē vite. Abeunte autē ap̄lo in manu iuueis est repertus plen⁹ dactilis palmarum. Comeditibus vero sp̄so et sp̄sa de fructu eius ambo obdormiunt. et somniū simile ambo cernunt. Videbat̄ et̄m eis q̄ rex gemmatus eos amplecteret et diceret. Apostolus benedixit vos vt eterne vite participes sitis. Euigilantibus autē et mutuo sibi somnia reuelantibus ap̄stol⁹ ad eos ingredit̄ dicens eis. Rex meus vobis modo apparuit: et me clausis ianuis huc adduxit. vt sup̄ vos benedictio mea fructificet. Habetis carnis integritatem que est omnium virtutum regina et fructus salutis perpetue. Virginitas soror: est angelorum: possessio omnium bonorum: victoria libidinum. fidei tropheum expugnatio demonū: et terrenorum securitas gaudiorum. De libidine autē corruptio gignitur: de corruptione pollutio nascitur de pollutione reatus oritur: de reatu confusio generatur. Hec illo referēte duo angeli apparuerūt dicētes eis. Nos sumus angeli vobis ad custodiam deputati: qui si ap̄stoli bene seruaueritis monita offeremus deo oīa vota vestra. Eos igitur ap̄stolus baptizauit. et de fide diligēter docuit. Post multū vero temporis sponsa nomine pelagia sacro velamine consecrata martiriū patitur. et sponsus noīe dyonisius illi ciuitati in ep̄iscopum ordinatur.

¶ Post hec autē ap̄stolus et abanes ad regē in die puenērunt: signato vero ab ap̄stolo mirabili palacio. et copioso thesauro accepto. rex in aliā prouinciā profic̄: et ap̄ls vniuersum thesaurum pauperibus elargitur. Per totū autē biennū quo abfuit rex ap̄stolus p̄dicationi institit: et innumerablem populū ad fidem conuertit. Rediēs autē rex et que thomas fecerat discens. ipsum cum abane in yma retrudit carceris vt postmodū viuos et coriarios vtriusq; daret flammis. **¶** Interea gad frater regis mori: et ei sepulchrum cum ambiciōe nimia preparat. Quarta autē die qui mortu⁹ fuerat resurrexit et stupefactis oībus cunctisq; fugiētibus dixit fratri suo. Dichomo frater quē excoīare et

Thoma ap̄lo

incendere disponebas amicus dei est: et omnes argeli famulant̄ ei. Qui me in paradisi ducētes quōdam michi ostenderūt palacium ex auro et argento et lapidibus preciosis mirabiliter fabricatū. Et cum eius pluchitudine admirarer: dixerūt michi. Hoc est palacium quōd thomas fratri tuo extruxerat. cuius dicere vnam ianito: eius essem: dixerunt michi. frater tuus se illo fecit indignū. Si vis in illo manere rogabimus dñm vt te suscipere dignetur. vt illud a fratri tuo possis emere reddēs ei pecunias quā se estimat perdidisse. Et hec dicēs curre ad carcerem ap̄stoli fratri suo postulans indulgeri. abiectisq; vinculis rogare ap̄stolū cepit vt vestē acciperet preciosam. Cui ap̄stolus. Ignoras quod nichil carnale. nichilq; terrenū gestiuit. qui cupiunt habere in celestibus potestare. Egrediet̄ autē ap̄stolo de carcere rex occurrit. et obuolutus ei pedibus veniā postulabat. Tūc ap̄stol⁹ ait. multum vobis prestitit deus: vt secreta sua vobis ostenderet. Credite in christum et baptizamini. vt eterni regni participes sitis. Dicit ei frater regis. Uidi palacium quod fratri meo fecisti et illud cōparare merui. Cui ap̄stolus. Hoc in potestate fratris tui est. Cui rex. Illud erit meū: ap̄stolus fabricet tibi aliud. Quod si forte nequiverit michi et tibi vnum hoc cōmune erit. Respondit ap̄stol⁹. In numerabilia palacia sunt in celo. ab inicio seculi preparata que fidei precibus siue precio et elemosinis comparantur. Diuitie autem vestre ad illa vos antecedere possunt. sequi vero omnino non possunt.

¶ Post vnum autē mensem fecit ap̄stolus pauperes omnes illius prouincię congregari. Quibus cōgregatis debiles et infirmos seorsum stare iussit: super eos orauit. Cūq; qui docti fuerāt respōdissent amen. chorus cœlestis de celo veniens: tam ap̄stolū q̄ ceteros fere p̄ horam dimidiā sic prostrauit. vt omnes se putarent ictu fulguris interisse. Erigēs autē se ap̄stolus dixit. Surgite quia dominus meus sicut fulgur venit. vosq; sanauit. Exurgentes autē omnes sani deum et ap̄stolum glorificauerunt. Tūc ap̄stolus cepit eos docere et duodecim gradibus virtutū assignare. Primus est vt in deum crederent qui est vnus in essentia: et trinus in personis. deditq; eis triplex exemplum sensibile: quomodo sint in vna essentia tres persone. Primum est quia vna est in homine sapientia. et de illa vna procedit intellectus memoria et ingenium. Nam ingenium est inquit. vt quod nō didicisti inuenias. Memoria vt non obliuisceris que didicisti. Intellectus vt in:

relligas que ostendi possunt vel doceri. Secundū q̄ in vna vinea tria sunt scilicet lignū folia et fructus. et hec omnia tria vnum sunt. et vna vinea sunt. Tercium est quia caput vnum quatuor: sensibus constat. in vno em̄ capite sunt visus. gustus auditus et odoratus. et hec plura sunt et vnum caput sunt. Secundus gradus est vt baptismū suscipere. Tercius est vt se a fornicatione continerēt. Quartus vt se ab auaricia temperarent. Quintus vt gulam restringerent. Sextus vt penitentiam tenerent. Septimus vt in his perseverarent. Octauus vt hospitalitatem amarent. Nonus vt voluntatem dei in faciendis quererent et ea opere complerent. Decimus vt eam in non faciendis quererent et ea vitaret. Undecimus vt caritatē amicis et inimicis impenderent. Duodecimus vt in custodiendis his vigilem curā haberent. Post predicationem vero baptizati sunt nouem milia viros: et exceptis paruulis et mulieribus. **E** Post hoc autem in superiorem indiam abiit in qua innumeris miraculorum insignijs choruscavit. Sintericem etiā amicā migdomie vxoris carisij cognati regis apostolus illuminauit. Dicitq; migdomia ad sintericem. Putas si potero euz videre? Tūc migdomia de consilio eius habitum mutauit et inter pauperes mulieres vbi apostolus predicabat aduenit. Apostolus autem cepit de vite huius miseria predicare dicens inter cetera. Quoniā vita hec est vita misera. casibus subiecta. et a deo fugitiua. vt cū teneri creditur effugiat labefacta. Deinde cepit quatuor: rationibus exhortari vt verbū dei libenter audirēt. ipsum verbū dei quatuor: rerū generibus cōparando: scilicet colliris ex eo q̄ nostrū affectū ab omni carnali amore purgat et mūdāt. amplastro ex eo q̄ peccatorū nostrorū vulnera sanat ex eo q̄ nos celestium amore delectat. Et sicut inquit hec egrotō non valent nisi ea in se recepit. sic nec anime languētī verbum dei prodest nisi illud cum deuotione audierit. Predicāte igit̄ apostolo migdomia credidit et deinceps viri thozū abhorruit. Tunc carisius a rege impetrauit. et apostolū in carcerem posuit. Ad quē veniens migdomia rogauit vt sibi ignosceret q̄ propter eam in carcere missus esset. Quam ille benigne cōsolans. hec oīa se libenter pati asseruit. Carisius autē regem rogauit vt reginam sororē sue vxoris ad eam mitteret. si forte eam reuocare posset. Missa regina cōuertitur ab ea quā volebat peruertere. visisq; tot miraculis que apostolus faciebat dixit. Maledicti sunt a deo qui non tot signis credunt et operibus

Tunc apostolus omnes qui aderāt de tribus breuiter instruxit. scilicet vt ecclesiam diligerēt. sacerdotes honorarent. et assidue ad audiendum verbū dei conuenirent. Reuertente autē regina dixit ei rex. Ut quid tam diu morata es? Que respondit. Putabam migdomiā stultā esse: sed sapientissima est. et me ad apostolum dei ducēs viā veritatis me cognoscere fecit. et nimis stulti sunt qui in christus non credunt. Noluitq; regina regi deinceps copulari. Stupefactus autē rex dixit cognato suo. dum tuam vxorē recuperare vellem meā perdidit. et peior michi mea effecta est quā tua tibi. **T**ūc rex iussit apostolum ligatis manibus qd se adducere. precipiens ei vt ad suos viros coniuges reuocaret. Apostolus autem tripliciter exemplo ostendit quādiu in errore persisterent hoc facere non deberent. videlicet exemplo regis: exemplo turris. et exemplo fontis. Unde dixit. Tu cum sis rex non vis habere coinquinata seruitia. sed mundos seruos pariter et ancillas. quātomagis credere debes deum amare castissima et munda seruitia. Quid ergo culpo: si deus amare predico in seruis suis quod diligis et in tuis? fabricaui turrim excelsum et dicit michi. vt ego qui fabricaui eā destruis. fodi terram profundam et eduxi fontem de abisso et dicit michi vt obstruam illam? Tunc iratus rex afferri iussit ardentē laminas ferreas et apostolum stare nudis pedibus super eas. Prostratus autē nutu dei fons ibi erupit. et eas extinxit. Tūc rex consilio cognati sui eum in fornacē ardentem mitti iussit: que tamen sic refrigerata est. vt die altera sanus inde exiret et illesus. Dixitq; regi carisius. fac illum offerri sacrificiū deo solis vt sic dei sui irā incurrat. qui ab his eum liberat. Tūc ad hoc v: gere dicit regi. Prestācio: es tu q̄ factura tua. Et quo tu modo verum deum negligis. et picturā colis. tu putas q̄ sicut dicit carisius de me? michi irascetur Postq; adoraui deū tuū: magis autē irascetur deo tuo eumq; comminuet. Adoro igitur eum. Si ergo me adorante deum tuum deus meus non aduertet illum sacrificabo illi. Si autē sic tu credes deo meo. Cui rex. Adhuc mecum de pari loqueris. Precepit igit̄ apostolus hebreis: aŷce demoni qui in eo erat. vt quācito coram ydolo genua flecteret. statim ydolum commueret. flectēs igitur apostolus genua dixit. Ecce adoro sed nō ydolum. Ecce adoro sed nō metallū. Ecce adoro sed non simulachrum. Adoro autē dominum meum. Ihesum christum in cuius nomine precipio tibi demoni qui in eo latitas vt simulachrus istud commi-

quas. Statim q̄ sicut cera liquefacta est. Tūc oēs sacerdotes mugitum dederunt. Pontifex autem templi eleuans gladium apostolum trāsuerberauit dicēs. Ego vindicabo iniurias dei mei. Rex autem et carissus aufugerūt. vidētes q̄ populus uellet apostolum vindicare. et pontificē uiuū incendere. christiani autem corpus apostoli tulerunt. et honorifice sepelierunt. **¶** Post longum tēpus scilicet circa annos domini ducētos et triginta. corpus apostoli in edissam ciuitatem que olim dicebatur rages medorum trāsstatum est: alexādro imperatore ad siriorum preces hoc faciente. In illa autē ciuitate nullus hereticus nullus iudeus. nullus paganus potest uiuere. nec tyriānus aliquis ibi nocere. postq̄ ab agarus rex illius ciuitatis epistolā manu saluatoris scriptā accipe meruit. Nam si quādo gēs aliqua cōtra ciuitatē illam insurrexerit: infans baptizatus supra portā stans epistolam illā legit. et ea die tā saluatoris scriptis q̄ apli thome meritis hostes aut fugiunt aut pacantur. **¶** Ysidorus etiam in libro de uita et obitu sanctorum sic de illo apostolo dicit. Thomas discipulus christi. ac similis saluatori audiendo incredulus. uidēdo fidelis fuit. hic euangelium predicauit. partis medis persis byzcanis et brachianis. Et intrās orientalem plagā et interna gentium penetrans: ibi predicationē suam usq̄ ad titulum sue passionis perduxit. hic lanceis transfixus occubuit. Hec ysidorus. Crisosto. quoq̄ ait. q̄ dū thomas ad regionē magoz q̄ ad xpm adorandū uenerant deuenisset eos baptizauit. et facti sunt adiutores fidei xpiane

¶ De festiuitatibus que eueniunt infra tempus qd̄ partim continetur sub tempore reconciliatiōis. et partim sub tempore peregrinationis.

Dico de festiuitatibus que occurrunt infra tēpus renouationis. qd̄ incepit a moyse et p̄phetis: et durauit usq̄ ad aduentus xpi in carnem: quod tēpus representat ecclesia ab aduentu usq̄ ad natiuitatē dñi inclusive. Sequitur de festiuitatibus que eueniunt infra tēpus quod partim cōtinetur sub tempore reconciliatiōis: partim sub tempore peregrinatiōis. quod tēpus representat ecclesia a natiuitate usq̄ ad septuagesimam: sicut supra in prologo dictum est

¶ De natiuitate dñi nostri iesu xpi secundū carnem. vi. A

Natiuitas domini nostri iesu christi secundū carnes ut quidam aiunt. cōpletis ab adā quinq̄ milibus. cxxviij. annis. vel scdm̄ alios sex milibus. vel secundū eusebium cesariensem in cronica suis quinq̄ milibus. dccc. tpe octauiani impatoris facta est. Cōputatio autē. vi. milia annoz inuenta fuit a methodio poti⁹ mistice q̄ cronice Ueniēte autē ipso filio dei in carnē. tāta pace uniuersus mund⁹ gaudebat. ut toti orbi unicus romanorū impator pacifice presideret. Hic dictus est octauianus a prima impositione. cesar a iulio cesare cui⁹ fuit nepos. atq̄ gustus ab augmēto reipublice imperator: a dignitatis honore qui ad differentiā aliorū regū fuit primo hoc nomine insignitus. Nam sicut nasci uoluit ut nobis pacē pectoris uel tēporis et pacē eternitatis tribueret. sic uoluit ut nichilomin⁹ ortū suoz paz tēpons illustraret. Cesar igitur august⁹ uniuerso p̄sides orbi. scire uoluit quot. puinae. quot ciuitates quot castra. quot uilic. quot boies i toto orbe essent iussitq̄ ut dicat in historia scolastica. ut omnes homines ad urbem unde traherēt originē pergerēt et quilibet denariū argētū qui ualebat decem nūmos vsuales unde et denarius dicebat p̄fidi prouincie tradēs se subditū romano impio profiteret. Nam et nūmus ymaginē p̄ferrebat cesaris et superscriptionē nomis. Dicebat autē p̄fessio et descriptio sed diuersa p̄sideratiōe. P̄fessio em̄ dicebat: q̄a quilibet qm̄ reddebat p̄fidi. puicē cēsum capitis id est denariū illū qui sit dicebat